

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠILUMOS ŪKIO ĮSTATYMO NR. IX-1565 1, 4 IR
10¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-5211 IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS ENERGIJOS IŠTEKLIŲ RINKOS ĮSTATYMO NR. IX-2023
19¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-5212**

2021 m.

Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. gruodžio 30 d. sprendimo Nr. SV-S-20 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 3 ir 4 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Pritarti Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 1, 4 ir 10¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-5211 ir Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatymo Nr. IX-2023 19¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-5212 (toliau – Įstatymų projektai) tikslui – skatinti šilumos gamybą iš tvariai pagamintų vietinių atsinaujinančių energijos išteklių, tačiau nepritarti siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms dėl šių priežasčių:

1. Nurodyto Įstatymų projektų tikslo ir uždavinių turėtų būti siekiama neribojant konkurencijos Lietuvos biokuro rinkoje. Lietuvos biokuro gamintojų konkurencingumo skatinimo priemonės, įvertinant biokuro rinkos perspektyvas, turi būti subalansuotos, nedidinančios šilumos kainų ir neribojančios konkurencijos. Remiantis energijos išteklių biržos operatoriaus BALTPOL UAB duomenimis, 2020 metais Lietuvoje biomasės importas iš trečiųjų šalių siekė 1,036 mln. tonų ir buvo 12,33 procento mažesnis, palyginti su 2019 metais. Importuotas biokuras sudarė apie 26 procentus visos biokuro rinkos Lietuvoje. 2021 m. vasario 22 d. Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos paskelbtoje biokuro rinkos stebėsenos ataskaitoje nurodoma, kad Lietuvos biokuro rinkos koncentracijos lygis pagal Herfindalio ir Hiršmano indeksą išlieka nedidelis, 2020 m. IV ketvirtį šilumos gamintojai biokurą pirko iš 107 biokuro tiekėjų, iš kurių 17 tiekėjų produkcija iš viso sudarė 75,38 procento rinkos, o didžiausią biokuro kiekį pardavęs tiekėjas užėmė 18,97 procento rinkos, antras daugiausia pardavęs tiekėjas – 12,78 procento; 2019 m. IV ketvirtį šilumos gamintojai biokurą pirko iš 117 tiekėjų, tuo pat metu 2018 metais rinkoje veikė 114 tiekėjų, 2017 metais – 87 tiekėjai. Pažymėtina, kad 2022 metais Lietuvoje pradės veikti Vilniaus kogeneracinė elektrinė, kuri padidins vietinio biokuro paklausą. Įvertinus esamą situaciją Lietuvos biokuro rinkoje, biokuro paklausos ir biokuro kainų augimo prognozes, Įstatymų projektais siūlomas reguliavimas riboti iš trečiųjų šalių kilmės biomasės pagaminto biokuro naudojimą šilumos gamyboje būtų neproporcinga priemonė Įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodytam tikslui – skatinti šilumos gamybą iš tvariai pagamintų vietinių atsinaujinančių energijos išteklių – pasiekti.

2. Situacija Lietuvos biokuro rinkoje yra pasikeitusi nuo 2020 metų rudens, kai Lietuvos Respublikos Seime buvo užregistruoti ir svarstyti Įstatymų projektai. 2021 m. vasario 18 d. Lietuvos biomasės energetikos asociacija LITBIOMA rašte Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai informavo apie mažėjančius biomasės importo iš Baltarusijos Respublikos kiekius ir nurodė, kad, esant sudėtingoms klimatinėms sąlygoms, Baltarusijos Respublika pradėjo riboti biomasės eksporto kiekius. Remiantis energijos išteklių biržos operatoriaus BALTPPOOL UAB duomenimis, biokuro kaina neatidėliotinų sandorių biržoje laikotarpiu nuo 2020 metų rugsėjo iki 2021 metų vasario mėnesio padidėjo 45,93 procento ir pasiekė 12,74 euro už megavatvalandę, 2021 metų balandžio mėnesį sudarytų medienos ir skiedrų ilgalaikių sandorių kaina yra 27 procentais didesnė, palyginti su 2020 metų balandžio mėnesiu. Biokuro rinkos tyrimus atliekanti pasaulyje lyderiaujanti analitinė įmonė „Argus Media group“ prognozuoja biokuro kainų augimą, prasidėsiantį nuo 2021 metų rudens. Lietuvos biokuro rinkoje dėl susidariusios biokuro pasiūlos pertekliaus nuo 2019 metų vyrauja žemos biokuro kainos, tačiau 2017–2018 metais Lietuvoje buvo priešinga situacija, kai dėl klimatinių sąlygų ir sumažėjusios pasiūlos biokuro rinkos kaina Lietuvoje siekė 20 eurų už megavatvalandę ir buvo dvigubai didesnė nei esama rinkos kaina. Atsižvelgiant į tai, praktika, kai Lietuvos Respublikos Seimas intervencinėmis reguliacinėmis priemonėmis kaskart reaguotų į biokuro rinkos kainų pokytį, didindamas arba mažindamas leidžiamas importuojamo biokuro kvotas šilumos gamyboje, būtų ydinga.

3. Įstatymų projektų tikslui pasiekti siūlomos importą ribojančios priemonės vertinamos remiantis Europos Sąjungos bendrosios prekybos politikos nuostatomis. Prekybos su trečiosiomis šalimis apribojimai patenka į Europos Sąjungos išimtinės kompetencijos bendrosios prekybos politikos sritį (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 3 straipsnio 1 dalies e punktas), tai reiškia, kad Įstatymų projektuose numatytų importo apribojimų valstybė narė negali taikyti vienašališkai, prieš tai nesuderinusi savo veiksmų su Europos Komisija. Papildomai pažymėtina, kad pasirinktų ūkinės veiklos ribojimų priemonių proporcingumas ir pagrįstumas nustatomas vadovaujantis projektų rengėjų atliktu numatomo teisinio reguliavimo poveikio konkurencijai vertinimu. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4¹ straipsnis įtvirtina, kad teisės akto projekto poveikio konkurencijai vertinimas privalo būti atliktas, kai teisės akto projektu nustatomas, keičiamas ar panaikinamas reguliavimas, kuris, be kita ko, galėtų turėti poveikį konkurencijai esant minėtame straipsnyje nurodytoms sąlygoms.

4. Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 1, 4 ir 10¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII-5211 2 straipsnio 3 dalimi keičiamo Šilumos ūkio įstatymo 4 straipsnio 8 dalyje siūloma nustatyti, kad Vyriausybė arba jos įgaliota institucija biokuroi ir (ar) biokuro gamyboje naudojamai biomasei nustatytų tvarumo kriterijus. Pažymėtina, kad biodegalų ir skystųjų bioproduktų tvarumo kriterijai yra nustatyti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 38 straipsnyje, o Vyriausybei pavesta nustatyti biodegalų ir skystųjų bioproduktų atitikties tvarumo kriterijams kontrolės tvarką. Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo ir įvertinant tai, kad biokuro tvarumo kriterijai savo esme yra ūkinės veiklos sąlygos, biokuro tvarumo kriterijai turėtų būti nustatomi įstatymo lygmeniu, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktriną. Pažymėtina ir tai, kad Vyriausybė Lietuvos Respublikos Seimo 2021 metų pavasario sesijoje planuoja pateikti svarstyti Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą dėl 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją nustatytų biokuro tvarumo kriterijų perkėlimo į nacionalinę teisę.

5. Vyriausybė pritaria Įstatymų projektų aiškinamajame rašte pateiktam argumentui, kad mažėjanti vietinių biokuro gamintojų dalis ir Baltarusijos Respublikos centrinės valdžios sprendimų įtaka šilumos kainoms Lietuvoje neatitinka šilumos vartotojų interesų. Lietuvos tikslas yra mažinti priklausomybę nuo energijos išteklių importo, todėl Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane 2021–2030 m. nurodyta, kad, siekiant optimalaus ir tvaraus balanso tarp vietinės biokuro gamybos ir biokuro importo iš trečiųjų šalių, importuojamo biokuro dalis neturėtų viršyti 20 procentų, tačiau Vyriausybė siūlo siekti šių tikslų konkurencijos rinkoje neribojančiomis priemonėmis, skatinant tvariai pagaminto prastesnės kokybės biokuro (SM3) naudojimą šilumos gamyboje tokio kuro deginimui pritaikytuose įrenginiuose, nustatant biokuro tvarumo reikalavimus. Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 162.2 papunktyje numatyta padvigubinti lietuviškos medienos ir biomasės pridėtinę vertę, paskatinus vertės grandinių plėtrą ir inovacijas, taip pat numatoma reguliaciniais mechanizmais skatinti maksimalų biomasės pridėtinės vertės sukūrimą šilumos ūkyje, statyboje ir bioekonomikoje.

Ministras Pirmininkas

Energetikos ministras